

มั่นคงชุมชนดอนเจดีย์ ชีวิตใหม่ ที่ดีกว่าเดิม

เรื่องราวของ “บ้านมั่นคงดอนเจดีย์” เริ่มต้นจากเสียงเล็ก ๆ ของเด็กไร้บ้านคนหนึ่งที่ยื่นฎีกาถึงพระเจ้าอยู่หัวขอให้มียี่สิบที่อยู่อาศัย สู่จุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจจากหลายภาคส่วน กลายเป็นรากฐานแห่งความมั่นคงสำหรับผู้คนมากมายในตำบลดอนเจดีย์ที่เคยไร้ที่ดินและที่อยู่อาศัย

ย้อนกลับไปในอดีต ตำบลดอนเจดีย์เป็นพื้นที่ป่าที่ไม่มีเจ้าของ ผู้คนรุ่นบรรพบุรุษจับจองที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยด้วยการแผ้วถาง พลิกที่ดินรกร้างเป็นที่ดินทำมาหากิน แต่เวลาที่เคลื่อนไปพร้อมกับการเข้ามาของรัฐที่ประกาศให้ที่ดินเหล่านั้นเป็นที่ดินของรัฐ เปลี่ยนชาวบ้านจากผู้บุกเบิกกลายเป็น “ผู้บุกรุก” จากที่เคยมีบ้านก็เปลี่ยนเป็นไม่มีบ้านเป็นของตนเอง บางคนต้องออกไปเช่าบ้านอยู่ภายนอก ขณะบางคนยังอาศัยในที่ดินเดิมก็ต้องอยู่อย่างไร้บ้านเลขที่ ไร้ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานอย่างไฟฟ้าและน้ำประปา ยิ่งเมื่อผนวกกับรายได้ที่น้อยและความไม่มั่นคงในอาชีพ ทำให้หลายคนต้องโยกย้ายถิ่นฐาน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตถดถอยลงอย่างน่าใจหาย

ภาพสภาพชุมชน/บ้านเรือน เดิมก่อนการปรับปรุง

สร้างความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัยด้วย “บ้านมั่นคง”

ท่ามกลางสายตาดูถูกและความไม่เชื่อมั่นว่าพวกเขาจะสามารถเก็บเงินสร้างบ้านเองได้ โครงการบ้านมั่นคงชุมชนดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ก็ถือกำเนิดขึ้น ผู้คนหลากหลายกลุ่ม ทั้งผู้บุกรุกที่ดินชลประทานในตำบลดอนเจดีย์ กลุ่มบ้านเช่า และครอบครัวขยายที่ไร้ความมั่นคง ได้รวมตัวกันลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหา

ด้วยตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนทั้งงบประมาณและกระบวนการพัฒนาจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช.

ในช่วงปี 2553 ได้มีการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนด้านที่ดินและที่อยู่อาศัยทั้งตำบลดอนเจดีย์ พบว่ามีผู้เดือดร้อนถึง 126 ครัวเรือน ซึ่งเมื่อเข้าสู่กระบวนการคัดกรองอย่างละเอียดร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น และเจ้าของที่ดิน จึงเหลือกลุ่มเป้าหมายที่เป็นไปตามเกณฑ์สามารถดำเนินโครงการบ้านมั่นคงได้ จำนวน 53 ครัวเรือน และเพื่อให้สามารถสร้างที่อยู่อาศัยที่มีความยั่งยืนให้กับผู้เดือดร้อน จึงได้ประสานกับสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อเช่าที่ดิน จำนวน 22 ไร่สำหรับดำเนินการก่อสร้างบ้านมั่นคง 53 ครัวเรือน โดยได้รับสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณูปโภคภายใต้โครงการบ้านมั่นคง 4,107,500 บาท และสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย 9,661,440 บาท ปัจจุบันสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว 43 ครัวเรือน อยู่ระหว่างดำเนินการอีก 10 ครัวเรือนที่อยู่ระหว่างพิจารณาปรับสมาชิกเพิ่ม การออกแบบบ้านทุกหลังเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียวเหมือนกันหมด แต่มีสองขนาด คือ 5 x 7 เมตร จำนวน 8 หลัง และ 6 x 8 เมตร จำนวน 35 หลังตามความจำเป็นและความพร้อมของเจ้าของบ้าน ซึ่งสมาชิกชุมชนทยอยเข้าอยู่ในบ้านมั่นคงตั้งแต่ช่วงต้นปี 2556

ในการก่อสร้างบ้านมั่นคงชุมชนดอนเจดีย์เน้นใช้พลังของคนในชุมชนเอง โดยมีทีมช่างชุมชนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เป็นกำลังหลัก ทั้งการจ้างเหมาค่าแรง ซื้อวัสดุเอง และบางส่วนเป็นการจ้างเหมาทั้งค่าแรงและวัสดุ ชุมชนยังได้สร้างระบบบริหารจัดการสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย

ส่วนการพัฒนาสาธารณูปโภค เริ่มต้นจากการปรับพื้นที่ให้พร้อมก่อสร้าง การขุดวางท่อระบายน้ำ ทำถนน หินคลุก และยกตัวบ้านให้สูงกว่าถนนเพื่อป้องกันน้ำท่วม ด้านระบบไฟฟ้าและน้ำประปาได้รับการเชื่อมโยงและสนับสนุนจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) และ การประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) เพื่อให้สมาชิกเข้าถึงสาธารณูปโภคได้อย่างทั่วถึงสมกับคำว่า “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางสะดวก” และในปี 2557 ชุมชนยังได้ร่วมกันสร้างอาคารศูนย์ชุมชน มูลค่า 150,000 บาท เพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการทำประตูล้ำโครงการ

ภาพระหว่างการก่อสร้างและบ้านที่แล้วเสร็จ

ที่อยู่อาศัยมีความมั่นคง และสอดคล้องการดูแลคนทุกช่วงวัย

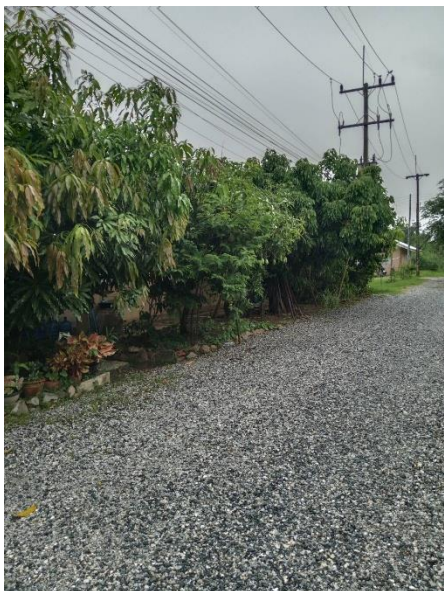
จากสภาพบ้านทรุดโทรม ไม่ถูกสุขลักษณะ และความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยในอดีต โครงการบ้านมั่นคงได้พลิกโฉมคุณภาพชีวิตของชาวดอนเจดีย์อย่างสิ้นเชิง ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา ที่อยู่อาศัยได้รับการปรับปรุงให้มั่นคงปลอดภัย มีการจัดผังบ้านให้เป็นระเบียบ มีห้องเป็นสัดส่วนชัดเจน ทั้งห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว ถูกสุขลักษณะ วัสดุโครงสร้างแข็งแรง และมีประตูล็อกที่แน่นหนาเพื่อความปลอดภัยของคนในบ้าน

ในชุมชนใหม่นี้ ไม่มีรั้วบ้านที่ปิดกั้น แต่มี “ระบบชุมชน” ที่แข็งแกร่ง ที่สมาชิกช่วยกันดูแลสอดส่องกันและกัน แบ่งปันข้าวปลาอาหาร ตำส้มตำ

กินใต้ต้นมะขาม หรือจับกลุ่มพูดคุยอย่างสนุกสนาน มีการปลูกผักสวนครัวเป็นรั้วให้สามารถเก็บกินและแบ่งปันกันได้ ทำให้เกิดความรักใคร่ปรองดอง มีเพื่อนใหม่ สังคมใหม่ ที่อยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงความมั่นคงปลอดภัยยิ่งกว่าสิ่งใด เพราะพวกเขาได้รับสิทธิการอยู่อาศัยอย่างถูกต้อง ไม่ต้องหวาดระแวงการถูกไล่รื้ออีกต่อไป บ้านที่ดีขึ้นไม่ใช่แค่ที่พักกาย แต่เป็นที่พึ่งทางใจที่แท้จริง

ชุมชนใหม่ สภาพแวดล้อมน่าอยู่

บ้านมั่นคงดอนเจดีย์ คือ การสร้างชุมชนใหม่ที่น่าอยู่และยั่งยืน ภายใต้โครงการจัดรูปที่ดิน มีการจัดสรรพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน สร้างความมั่นคงทางอาหารด้วยแปลงผักชุมชน ที่ทุกคนช่วยกันปลูก ดูแล และแบ่งปันผลผลิต ส่วนที่เหลือจะนำไปจำหน่ายในงานประชุมสัมมนาต่าง ๆ เพื่อนำรายได้มาเป็นทุนต่อยอด นอกจากนี้ยังมีการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น

อาคารศูนย์ชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในการรวมสมาชิกเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น การประชุมชุมชน การจัดงานประเพณี สงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และยังเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ชุมชนอื่นๆ ด้วย

ทั้งนี้ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น ชุมชนต้องมีข้อตกลงร่วมกันในชุมชน อาทิ การดูแลสัตว์เลี้ยง การแจ้งและพิจารณาร่วมกันก่อนต่อเติมที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม การดูแลรักษาความสะอาด บริเวณบ้าน และการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์หรือการแจ้งตามบ้าน

การจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ระบบการจัดการขยะเป็นอีกหนึ่งความสำเร็จของบ้านมั่นคงชุมชนดอนเจดีย์ โดยในชุมชนมีจุดรวบรวมขยะของครัวเรือน เพื่อรอให้เทศบาลตำบลดอนเจดีย์เข้ามาจัดเก็บขยะทุกวันพุธ โดยมีค่าใช้จ่าย 240 บาทต่อปีต่อหลัง ซึ่งสมาชิกจะชำระผ่านสหกรณ์ ส่งผลให้ภายในชุมชนมีความสะอาดอยู่เสมอ ไม่มีขยะและของเสียตกค้างอันจะนำไปสู่การเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค

นอกจากนี้ยังมีการทำความสะอาดในหมู่บ้านทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง และยังมีการรักษาความปลอดภัยของชุมชนโดยการควบคุมการเข้า-ออกของบุคคลภายนอกด้วยประตูชุมชน และมีการเฝ้าระวังยาเสพติดอย่างเข้มงวด โดยมีมาตรการตักเตือนและเชิญออกหากไม่ปฏิบัติตาม

การสร้างทุนภายในชุมชน สร้างความมั่นคงเพื่อคนในชุมชน

ชุมชนบ้านมั่นคงดอนเจดีย์ได้เสริมสร้างวินัยการออมอย่างเข้มแข็งให้แก่สมาชิกเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิต มีกองทุนเงินออมทรัพย์แบ่งเป็นเงินออมหุ้น 100 บาท ซึ่งปัจจุบันมีทุนสะสมรวมกว่า 469,700 บาท เงินออม 5% เพื่อค้ำประกันสินเชื่อ พอช. มีทุนสะสมรวม 365,623 บาท และเงินออมรายเดือน 100 บาท ซึ่งมีทุนสะสมรวม 80,844 บาท ปัจจุบันมียอดหนี้คงเหลือ 3,408,484.42 บาท

นอกจากนี้ ยังมีกองทุนโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งดูแลสมาชิกในกรณีเสียชีวิต โดยจะมอบพวงหรีดและช่วยเป็นเจ้าภาพ และที่สำคัญคือ "กองทุนรักษาดินรักษากัน" ซึ่งช่วยเหลือด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ และกรณีสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับการลดหนี้ครั้งหนึ่งของยอดคงเหลือ ปัจจุบันสมาชิกทั้ง 43 รายเป็นสมาชิกกองทุนนี้ และในปี 2568 มียอดสะสมกองทุนรวม 12,900 บาท

นอกเหนือจากการส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อเป็นหลักประกันให้กับสมาชิกแล้ว บ้านมั่นคงดอนเจดีย์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่อาหารขาดแคลน ผู้คนว่างงาน และตลาดปิด ชุมชนบ้านมั่นคงดอนเจดีย์ ได้ผลิตอาหารปลอดภัย โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาคุณภาพชีวิตและพื้นที่สีเขียวจาก พอช. ทำให้สมาชิกมีอาหารที่ปลอดภัย บริโภค ลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน

ในการส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน สมาชิกชุมชนยังมีอาชีพเสริมต่าง ๆ ได้แก่ การปลูกดอกไม้ร้อยมาลัย การทำสเปรย์น้ำมันไพล การพับเหรียญโปรยทาน การปักผ้า การทำของชำร่วย และการทำอาหารแปรรูปต่าง ๆ เช่น น้ำพริกกากหมู หม้ออีสาน แหนมสด หมูแดดเดียว ซึ่งสมาชิกได้ใช้ประโยชน์จากบ้านที่อยู่อาศัยมาประกอบอาชีพหารายได้ เช่น เปิดร้านค้าชุมชน หรือทำอาหารขายตามที่มีลูกค้าสั่ง เป็นการสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากอาชีพหลัก

การพัฒนาที่ไม่หยุดยั้ง แผนการทำงานต่อให้ยั่งยืน

จากความมั่นคงในที่ดิน ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม และคุณภาพชีวิตแล้ว สมาชิกชุมชนบ้านมั่นคงดอนเจดีย์ยังมีแผนที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้น่าอยู่รองรับกลุ่มคนทุกช่วงวัย โดยมีแผนในการพัฒนาและต่อยอดทั้งด้านเศรษฐกิจชุมชน การสร้างอาชีพรายได้ และการดูแลสุขภาพสมาชิกชุมชน ได้แก่

1. **มิติคุณภาพชีวิต** : ส่งเสริมการปลูกไม้หลากหลายสายพันธุ์ (ไม้บงหวาน ไม้ลูก ไม้กิมซุง) ในชุมชน เพื่อต่อยอดเศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชน สร้างความมั่นคงทางอาหาร
2. **ขยายช่องทางการตลาด** : ผลักดันผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีฐานลูกค้าที่แน่นอน เพื่อยกระดับ เพิ่มรายได้ให้สมาชิก
3. **ระบบการดูแลสุขภาพสูงวัย** : ส่งสมาชิกไปเป็น อสม. เพื่อสร้างระบบติดตามดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
4. **จัดดูแลสุขภาพและปฐมพยาบาล** : จัดตั้งตู้ยาสามัญประจำชุมชน

สมาชิกบ้านมั่นคงดอนเจดีย์มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและยั่งยืน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ชุมชนได้รับการยอมรับจากภาคีภายนอก สามารถเชื่อมโยงแผนงานและงบประมาณในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน พัฒนาและยกระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เกิดระบบชุมชนที่มีส่วนร่วม ความสามัคคีร่วมไม้ร่วมมือ เอื้อ

อาหาร แบ่งปัน ซึ่งนำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้น การสร้างคนรุ่นใหม่ การพัฒนาศักยภาพและความรู้ให้กับชุมชน และการบริหารจัดการองค์กรที่ดีเยี่ยม

แกนนำชุมชนมีความใส่ใจ ติดตามพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสร้างความเข้าใจกับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ สามารถเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่ายที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง จนสหกรณ์ที่เคยขาดทุนสะสมและมีหนี้ NPL ภายใน สามารถทำกำไรได้ถึง 200 บาทในสองปี และสมาชิกที่ไม่เคยรู้เรื่องการเงิน ก็สามารถคิดดอกเบี้ยเองได้ การทำงานร่วมกับกรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ยังช่วยหนุนเสริมและให้คำปรึกษาด้านบัญชี ทำให้คณะกรรมการสหกรณ์สามารถชี้แจงและสร้างความเข้าใจระบบการบัญชีและการบริหารจัดการสหกรณ์แก่สมาชิกได้อย่างโปร่งใสและมีธรรมาภิบาล

เล่าเรื่อง : กานต์ธิดา ศรีทิพย์ /เปรมฤดี หาญมนตรี/ธนสร ทองฉ่ำ

เรียบเรียง : ศิริพร ฉุนตุ /ฐิติกมล สำราญทิพย์